

PATVIRTINTA

Viešosios įstaigos Lietuvos Respublikos apskaitos instituto standartų tarybos 2003 m. gruodžio 18 d. nutarimu Nr. 1

12-ASIS VERSLO APSKAITOS STANDARTAS „ILGALAIKIS MATERIALUSIS TURTAS“

(Žin., 2004, Nr. 20-616; Nr. 105-3931)

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Šio standarto tikslas – nustatyti ilgalaikio materialiojo turto apskaitos ir pateikimo finansinėje atskaitomybėje tvarką.

2. Standartas taikomas registruojant apskaitoje ilgalaikį materialųjį turtą, nustatant jo įsigijimo (pasigaminimo) savikainą, nusidėvėjimą, jį perkainojant, atliekant kitas su ilgalaikiu turtu susijusias ūkines operacijas ar registruojant ūkinius įvykius, išskyrus tuos atvejus, kai kiti verslo apskaitos standartai reikalauja ar leidžia šį turtą ar su juo susijusias ūkines operacijas arba įvykius registruoti apskaitoje kitaip.

3. Standartas netaikomas:

3.1. biologinio turto, susijusio su žemės ūkio veikla, apskaitai;

3.2. mineralų, naftos, gamtinių dujų ir panašių neatkuriamų gamtos išteklių paieškos ir gavybos apskaitai;

3.3. miškų urėdijų patikėjimo teise valdomai miško žemei ir miškui. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos miškų įstatymo 7 straipsnio nuostatą (Nr. IX-240, 2001 04 10, Žin., 2001, Nr. 35-1161), kad žemė ir miškas vertine išraiška į apskaitą neįtraukiami, superkant miško žemę ir mišką, miškų urėdijų apskaitoje registruojamas pinigų ir nepaskirstytojo pelno sumažėjimas.

Punktas pakeistas:

Nr. VAS-4, 2004-06-30, Žin., 2004, Nr. 105-3931 (2004-07-07)

4. Žemės ūkio ir neatkuriamų gamtos išteklių paieškos ir gavybos veikloje naudojamas ilgalaikis materialusis turtas, kuris nepriskiriamas biologiniam turtui ar neatkuriamiems gamtos ištekliams, apskaitoje registruojamas šio standarto nustatyta tvarka.

5. Biologinis turtas, nesusijęs su žemės ūkio veikla, registruojamas apskaitoje šio standarto nustatyta tvarka.

II. PAGRINDINĖS SĄVOKOS

Balansinė vertė – suma, kuria turtas yra parodomas balanse. Ilgalaikio materialiojo turto balansinė vertė yra lygi jo likutinei vertei.

Biologinis turtas – gyvi gyvūnai ir augalai.

Ilgalaikis materialusis turtas – materialusis turtas, kuris teikia įmonei ekonominės naudos naudojamas ilgiau nei vienerius metus ir kurio įsigijimo (pasigaminimo) savikaina yra ne mažesnė už įmonės nusistatytą minimalią ilgalaikio materialiojo turto vertę.

Įsigijimo (pasigaminimo) savikaina – sumokėta (mokėtina) pinigų ar pinigų ekvivalentų suma ar kito mainais atiduoto ar sunaudoto turto, kuris naudojamas įsigyjant ar gaminant turtą, vertė.

Likutinė vertė – suma, gauta iš ilgalaikio materialiojo turto įsigijimo (pasigaminimo) savikainos atėmus nusidėvėjimo sumą, sukauptą per visą jo naudingo tarnavimo laiką, pridėjus visus šio turto vertės padidėjimus ir atėmus visus jos sumažėjimus.

Likvidacinė vertė – suma, kurią įmonė tikisi gauti už turtą jo naudingo tarnavimo laiko pabaigoje, įvertinus būsimas likvidavimo ir perleidimo išlaidas.

Naudingo tarnavimo laikas – laikotarpis, kuriuo įmonė tikisi naudoti riboto naudojimo laiko turtą, arba gaminių ar produkcijos vienetų, kuriuos įmonė tikisi pagaminti (gauti) naudodama šį turtą, skaičius.

Nudėvimoji vertė – suma, gauta iš riboto naudojimo laiko ilgalaikio materialiojo turto įsigijimo (pasigaminimo) savikainos atėmus numatytą likvidacinę vertę.

Nusidėvėjimas – riboto naudojimo laiko turto nudėvimosios vertės priskyrimas sąnaudoms ir paskirstymas per visą planuojamą naudingo tarnavimo laiką, atsižvelgiant į realų to turto ekonominės vertės kitimą.

Nuvertėjimas (nuostolis dėl vertės sumažėjimo) – suma, kuria turto balansinė vertė yra didesnė už jo atsiperkamąją vertę.

Tikroji vertė – suma, už kurią gali būti apsieista turtu ar paslaugomis arba kuria gali būti užskaitytas tarpusavio įsipareigojimas tarp nesusijusių šalių, kurios ketina pirkti / parduoti turtą arba užskaityti tarpusavio įsipareigojimą.

III. TURTO PRISKYRIMAS ILGALAIKIAM TURTUI

6. Materialusis turtas turi būti priskiriamas ilgalaikiam turtui, jei jis atitinka visus šiuos požymius:

- 6.1. įmonė ketina jį naudoti ilgiau nei vienerius metus;
- 6.2. įmonė pagrįstai tikisi gauti iš turto ekonominės naudos būsimaisiais laikotarpiais;
- 6.3. įmonė gali patikimai nustatyti turto įsigijimo (pasigaminimo) savikainą;
- 6.4. turto įsigijimo (pasigaminimo) savikaina yra ne mažesnė už minimalią ilgalaikio materialiojo turto savikainą, įmonės nusistatytą kiekvienai turto grupei;
- 6.5. įmonei yra perduota rizika, susijusi su materialiuoju turtu.

7. Rizikos perdavimu laikomas momentas, kai įmonė įgyja teisę valdyti, naudoti materialųjį turtą ir juo disponuoti, tampa atsakinga už materialųjį turtą ir jai priklauso materialiojo turto teikiama nauda. Rizikos perdavimo momentas paprastai aptariamas sutartyje. Jei turtas priklauso įmonei nuosavybės teise arba įmonė valdo, naudoja turtą ir juo disponuoja patikėjimo teise ir sutartyje nenumatytas kitas rizikos perdavimo momentas, laikoma, kad su turtu susijusi rizika perduota įmonei sutarties sudarymo momentu. Nustatant, ar su turtu susijusi rizika yra perduota įmonei, būtina laikytis turinio svarbos principo, o ne formalių reikalavimų.

8. Materialusis turtas, sudarantis prielaidas įmonei veikti būsimaisiais laikotarpiais, nors ir neduodantis ekonominės naudos tiesiogiai, pripažįstamas ilgalaikiu turtu (pavyzdžiui, turtas, įsigytas darbo saugos, gamtos saugos, valdymo tikslams).

9. Jei įmonė ketina įsigyti materialųjį turtą, kuris teiks įmonei ekonominės naudos naudojamas ilgiau nei vienerius metus, išankstiniai mokėjimai, avansinės įmokos ir kiti panašaus pobūdžio mokėjimai už tokį turtą turi būti priskiriami ilgalaikiam turtui. Ilgalaikiam materialiajam turtui taip pat priskiriamas gautas, bet dar nepradėtas naudoti arba nebaigtas komplektuoti ilgalaikis materialusis turtas. Šiame punkte nurodytas turtas apskaitoje registruojamas atskirai.

IV. ILGALAIKIO MATERIALIOJO TURTO ĮSIGIJIMO (PASIGAMINIMO) SAVIKAINA

10. Ilgalaikis materialusis turtas apskaitoje registruojamas įsigijimo (pasigaminimo) savikaina.

11. Išlaidų, kurios sudaro ilgalaikio materialiojo turto įsigijimo savikainą, pavyzdžiai:

11.1. įsigyjant šį turtą sumokėta ar mokėtina pinigų suma (ar kitokio sunaudoto turto vertė);

11.2. atvežimo išlaidos;

11.3. muitai, akcizai ir kiti negražinami mokesčiai;

11.4. projektavimo darbų išlaidos;

11.5. sumontavimo išlaidos;

11.6. instaliavimo išlaidos;

11.7. paruošimo naudoti išlaidos;

11.8. remonto, atlikto iki turto naudojimo pradžios, išlaidos;

11.9. išbandymo išlaidos;

11.10. infrastruktūros ir turto registravimo išlaidos;

11.11. žemės sklypo ir statybos aikštelės paruošimo išlaidos;

11.12. numatomos būsimos turto išmontavimo, išvežimo, turto gamybinės vietos sutvarkymo išlaidos, jei jos atitinka įsipareigojimų arba atidėjimų apibrėžimą;

11.13. kitos tiesiogiai su turto įsigijimu susijusios išlaidos.

12. Į ilgalaikio materialiojo turto įsigijimo savikainą neįskaitomas pridėtinės vertės mokestis, išskyrus tuos atvejus, kai pridėtinės vertės mokestis yra negražinamas. Negražinamą pridėtinės vertės mokestį įmonė gali įskaityti į turto įsigijimo savikainą.

13. Palūkanos į turto įsigijimo (pasigaminimo) savikainą neįskaitomos. Jos pripažįstamos atitinkamų laikotarpių sąnaudomis.

14. Ilgalaikio materialiojo turto pasigaminimo savikaina nustatoma prie pagrindinių žaliavų, medžiagų, komplektuojamųjų gaminių, sunaudotų gaminant ilgalaikį turtą, įsigijimo savikainos pridėdant tiesiogines darbo ir netiesiogines (pridėtines) gamybos išlaidas, padarytas gaminant šį turtą iki jo naudojimo pradžios.

15. Veiklos sąnaudos į ilgalaikio materialiojo turto įsigijimo (pasigaminimo) savikainą neįskaitomos.

16. Savoms reikmėms statomo (gaminamo) turto savikaina nustatoma pagal tuos pačius principus kaip ir įsigyjant turtą. Jei turtas statomas (gaminamas) ir pardavimo tikslu, ir savoms reikmėms, savoms reikmėms gaminamo turto savikaina turi būti tokia pat kaip ir parduoti gaminamo turto savikaina. Jei savoms reikmėms statant (gaminant) turtą atsiranda papildomų (viršnormatyvinių) medžiagų ar darbo jėgos sąnaudų, jos neįtraukiamos į turto pasigaminimo savikainą ir pripažįstamos ataskaitinio laikotarpio veiklos sąnaudomis. Taip pat šiuo atveju į pasigaminimo savikainą negalima įtraukti jokios vidaus pelno dalies.

17. Jei turtas įsigyjamas brangiau nei jo tikroji vertė išsimokėtinai per ilgesnį kaip 12 mėnesių laikotarpį ir sutartyje palūkanos nenurodytos arba jų dydis reikšmingai skiriasi nuo rinkos palūkanų normos, įsigijimo savikaina apskaičiuojama diskontuojant visą mokėtiną sumą iki dabartinės vertės, taikant rinkos palūkanų normą. Skirtumas pripažįstamas palūkanų sąnaudomis visą išsimokėjimo laikotarpį.

18. Jei įmonė ilgalaikį materialųjį turtą gauna savininkų turtinių įnašų forma, jo įsigijimo savikainą sudaro savininkų susirinkimo arba savininko patvirtinta turto vertė, kuri negali būti didesnė už tikrąją vertę, bei visos su jo įregistravimu ir paruošimu naudoti susijusios išlaidos.

19. Neatlygintinai gauto (dovanoto) ilgalaikio materialiojo turto įsigijimo savikainą sudaro dovanojimo sutartyje ar kitame dokumente patvirtinta to turto vertė, kuri negali būti didesnė už tikrąją vertę, bei su šio turto gavimu ir paruošimu naudoti susijusios išlaidos. Kai turto vertė nenurodyta, gauto ilgalaikio materialiojo turto vertę, kuri ir bus laikoma įsigijimo savikaina, nustato įmonė, atsižvelgdama į to turto tikrąją vertę.

20. Patikėjimo teise valdomo turto įsigijimo savikaina yra ta, kuri nurodyta perdavimo akte, tačiau registruojant apskaitoje ji negali būti didesnė už to turto tikrąją vertę. Jei perdavimo akte vertė nenurodyta, ją nustato įmonė, atsižvelgdama į to turto tikrąją vertę.

21. Pagal nuomos, panaudos ir lizingo (finansinės nuomos) sutartis valdomo turto įsigijimo savikaina apskaičiuojama ir šio turto apskaita atliekama 20-ojo verslo apskaitos standarto „Nuoma, lizingas (finansinė nuoma) ir panauda“ nustatyta tvarka.

V. TURTO ĮSIGIJIMAS MAINAIS

22. Ilgalaikis materialusis turtas gali būti įsigijamas mainais į kitą turtą.

23. Mainais gauto turto įsigijimo savikaina nustatoma prie mainų sutartyje numatytos vertės pridėdant visas su to turto mainais susijusias išlaidas, susidariusias iki turto naudojimo pradžios.

24. Jei mainų sutartyje turto vertė nenurodyta, o mainomas tokios pačios ar panašios paskirties, pobūdžio ir vertės turtas naudojamas tokioje pat veikloje, ilgalaikio materialiojo turto įsigijimo savikaina lygi mainais atiduodamo turto balansinei vertei. Tokiu atveju pelno (nuostolių) mainų sandoryje neatsiranda (pavyzdžiui, kopijavimo aparatas keičiamas į kitą kopijavimo aparatą).

25. Jei mainų sutartyje turto vertė nenurodyta, o mainais perduodamas kitos paskirties ilgalaikis materialusis, nematerialusis ar finansinis turtas, mainais gauto turto įsigijimo savikaina bus perduodamo turto tikroji vertė, pridėjus visas su to turto mainais susijusias išlaidas, patirtas iki turto naudojimo pradžios.

26. Mainais perduodamo turto tikroji vertė gali būti didesnė arba mažesnė už jo balansinę vertę. Tokiu atveju ta suma, kuria turto tikroji vertė skiriasi nuo balansinės vertės, pripažįstama pelnu (nuostoliais) iš ilgalaikio materialiojo turto mainų.

27. Jei mainų sandoryje atsiskaitoma turtu ir pinigais, toks sandoris vertinamas kaip nepanašios paskirties turto mainų sandoris.

VI. ILGALAIKIO MATERIALIOJO TURTO EKSPLOATAVIMO, REKONSTRAVIMO IR REMONTO IŠLAIDŲ APSKAITA

28. Ilgalaikio materialiojo turto eksploatavimo išlaidos priskiriamos to ataskaitinio laikotarpio, kuriuo jos buvo patirtos, veiklos sąnaudoms, jei jos pagal įmonės apskaitos politiką nepriskiriamos gaminamos produkcijos savikainai.

29. Ilgalaikio materialiojo turto rekonstravimo ir remonto darbų registravimas apskaitoje priklauso nuo tų darbų suteikiamo rezultato.

30. Jei ilgalaikio materialiojo turto rekonstravimas ar remontas pailgina turto naudingo tarnavimo laiką ir pagerina jo naudingąsias savybes, šių darbų verte didinama ilgalaikio materialiojo turto įsigijimo savikaina ir patikslinamas turto naudingo tarnavimo laikotarpis.

31. Jei ilgalaikio materialiojo turto rekonstravimas ar remontas tik pagerina naudingąsias turto savybes, bet nepailgina šio turto naudingo tarnavimo laiko, šių darbų verte didinama ilgalaikio materialiojo turto įsigijimo savikaina.

32. Jei ilgalaikio materialiojo turto rekonstravimas ar remontas nepagerina naudingųjų turto savybių, bet pailgina jo naudingo tarnavimo laiką, šių darbų vertė turi būti padidinta turto įsigijimo savikaina ir patikslintas turto naudingo tarnavimo laikas. Šio turto likutinė vertė, pradėdant nuo laikotarpio, kurį buvo patikslintas turto naudingo tarnavimo laikas, turi būti nudėvėta per iš naujo nustatytą naudingo tarnavimo laiką. Tokių darbų pavyzdys gali būti pastato remontas, kuris pailgina jo naudingo tarnavimo laiką.

33. Jei ilgalaikio materialiojo turto rekonstravimas ar remontas nepagerina naudingųjų turto savybių ir nepailgina jo naudingo tarnavimo laiko, šių darbų vertė pripažįstama ataskaitinio laikotarpio sąnaudomis.

34. Tam tikrais atvejais pagal techninio eksploatavimo ar panašias sąlygas ilgalaikis materialusis turtas turi būti remontuojamas nustatytais laikotarpiais, kad būtų užtikrintas saugus ir patikimas jo naudojimas. Šiuo atveju remonto išlaidas įmonė turipripažinti turtu (ateinančių laikotarpių sąnaudomis) ir nurašyti į sąnaudas per laikotarpį iki kito numatomo to turto remonto.

35. Pagal techninio eksploatavimo ar panašias sąlygas kai kurias ilgalaikio materialiojo turto dalis gali prireikti keisti, nes jų naudingo tarnavimo laikas skiriasi nuo turto, kuriam jos priklauso, naudingo tarnavimo laiko. Jei tokių dalių įsigijimo (pasigaminimo) savikainą galima patikimai nustatyti ir ji ne mažesnė už įmonės nusistatytą minimalią ilgalaikio materialiojo turto vertę, įmonė gali jas registruoti ir nudėvėti kaip atskirą ilgalaikį materialųjį turtą (pavyzdžiui, lėktuvo fiuzeliažas ir jo variklis).

36. Jei dėl avarijos ar kitų priežasčių sugadinto turto remonto išlaidas kompensuoja draudimo įmonė, remonto išlaidos turi būti sumažintos kompensuojama suma. Jei kompensuojama suma viršija remonto išlaidas, skirtumas pripažįstamas ataskaitinio laikotarpio pajamomis.

VII. IŠNUOMOTO IR IŠSINUOMOTO ILGALAIKIO MATERIALIOJO TURTO EKSPLOATAVIMAS, REKONSTRAVIMAS IR REMONTAS

37. Išsinuomoto turto eksploatavimo išlaidos (jei jų nekompensuoja nuomotojas) pripažįstamos nuomininko veiklos sąnaudomis, jeigu jos nepriskiriamos gaminamos produkcijos savikainai.

38. Jei nuomotojas nekompensuoja nuomininko patirtų turto rekonstravimo ar remonto išlaidų, šios išlaidos pripažįstamos nuomininko veiklos sąnaudomis tuo laikotarpiu, kuriuo jos buvo patirtos. Jeigu rekonstravimo ar remonto išlaidų pripažinimas sąnaudomis tą patį laikotarpį, kurį jos buvo patirtos, reikšmingai iškraipytų veiklos rezultatus, šios išlaidos registruojamos kaip turtas ir pripažįstamos sąnaudomis per likusį nuomos laikotarpį.

39. Jei nuomotojas sutinka atlikto remonto darbų vertę kompensuoti ar ja sumažinti nuomos mokesčių, nuomininkas remonto išlaidas apskaitoje registruoja kaip gautiną sumą. Nuomotojas remonto išlaidas apskaitoje registruoja pagal šio standarto 30, 31, 32, 33 punktus.

VIII. ILGALAIKIO MATERIALIOJO TURTO REGISTRAVIMAS APSKAITOJE IR PATEIKIMAS FINANSINĖJE ATSKAITOMYBĖJE

40. Ilgalaikis materialusis turtas jį įsigijus ar pasigaminus, registruojamas apskaitoje įsigijimo (pasigaminimo) savikaina, vėliau, atsižvelgiant į įmonės pasirinktą apskaitos politiką, jis gali būti apskaitomas vienu iš šių būdų:

40.1. įsigijimo savikaina;

40.2. perkainota vertė.

41. Atskiroms turto grupėms gali būti taikomi skirtingi apskaitos būdai.

42. Jei įmonės apskaitos politikoje numatyta taikyti šio standarto 40 punkto 1 papunktyje numatytą būdą, ilgalaikis turtas apskaitoje registruojamas įsigijimo savikaina, finansinėje atskaitomybėje parodomas įsigijimo savikaina, atėmus sukauptą nusidėvėjimą ir jo vertės sumažėjimą.

43. Ilgalaikio materialiojo turto vertė turi būti mažinama 23-ojo verslo apskaitos standarto „Turto vertės sumažėjimas“ nustatyta tvarka.

44. Jei įmonės apskaitos politikoje numatyta taikyti šio standarto 40 punkto 2 papunktyje numatytą būdą, ilgalaikis turtas apskaitoje registruojamas įsigijimo savikaina, vėliau perkainojamas ir apskaitoje registruojamas perkainota verte, o finansinėje atskaitomybėje parodomas perkainota verte, atėmus sukauptą nusidėvėjimą ir turto vertės sumažėjimą.

45. Jei ilgalaikio turto apskaitos politikoje numatoma atlikti ilgalaikio materialiojo turto perkainojimą, jis turi būti atliekamas periodiškai, ne rečiau kaip kas penkerius metus.

46. Jei ilgalaikio materialiojo turto (viso ar tam tikros jo grupės) tikroji vertė nuolat reikšmingai kinta, tokį turtą reikia perkainoti dažniau.

47. Jei perkainojamas ilgalaikio materialiojo turto vienetas, turi būti perkainojama ir visa ilgalaikio materialiojo turto grupė, kuriai tas turto vienetas priklauso. Visas vienai turto grupei priskiriamas turtas turi būti perkainojamas tuo pačiu metu.

48. Ilgalaikio materialiojo turto grupę sudaro panašaus pobūdžio ir naudojimo įmonės veikloje turtas. Turto grupių skaičių ir rūšis įmonės nustato savo nuožiūra. Ilgalaikio materialiojo turto grupių pavyzdžiai:

48.1. žemė;

48.2. pastatai ir statiniai;

48.3. mašinos ir įrengimai;

48.4. transporto priemonės;

48.5. įranga, prietaisai ir įrenginiai.

49. Jei perkainojus ilgalaikį materialųjį turtą jo vertė padidėja, toks padidėjimas apskaitoje registruojamas kaip ilgalaikio materialiojo turto vertės padidėjimas ir perkainojimo rezervas (rezultatai).

50. Jei perkainojus ilgalaikį materialųjį turtą jo vertė sumažėja, toks sumažėjimas apskaitoje registruojamas kaip ilgalaikio materialiojo turto vertės sumažėjimas ir pripažįstamas ataskaitinio laikotarpio nuostoliu dėl turto vertės sumažėjimo, jei šis turtas anksčiau nebuvo perkainotas didinant jo vertę.

51. Jei ilgalaikio turto vienetas anksčiau buvo perkainotas ir yra likusi nepanaudota perkainojimo rezervo (rezultatų) dalis, sumažėjus turto vertei apskaitoje registruojamas turto vertės sumažėjimas ir mažinamas perkainojimo rezervas (rezultatai). Jei to turto perkainojimo rezervo (rezultatų) suma yra mažesnė už turto vertės sumažėjimo sumą, ta dalis, kuri viršija perkainojimo rezervo (rezultatų) sumą, pripažįstama ataskaitinio laikotarpio nuostoliu dėl turto vertės sumažėjimo.

52. Jei perkainojus ilgalaikį materialųjį turtą jo vertė padidėja, tačiau anksčiau šio turto vertė buvo sumažėjusi ir dėl to buvo pripažintos sąnaudos, apskaitoje registruojamas turto vertės padidėjimas ir mažinamos sąnaudos suma, kuri anksčiau buvo pripažinta sąnaudomis, o likusi dalis įtraukiama į perkainojimo rezervą (rezultatus).

IX. ILGALAIKIO MATERIALIOJO TURTO NUSIDĖVĖJIMAS

53. Ilgalaikis materialusis turtas gali būti riboto ir neriboto naudojimo laiko. Skaičiuojamas tik riboto naudojimo laiko turto nusidėvėjimas.

54. Neriboto naudojimo laiko yra žemė, todėl jos nusidėvėjimas neskaičiuojamas.

55. Pradėjus naudoti ilgalaikį materialųjį turtą, nusidėvėjimas pradedamas skaičiuoti nuo kito mėnesio 1 dienos.

56. Ilgalaikio materialiojo turto nusidėvėjimas nebeskaičiuojamas nuo kito mėnesio 1 dienos po jo nurašymo, perleidimo, ar kitokio perdavimo, kai turtas nustoja būti naudojamas arba kai visa naudojamo ilgalaikio turto vertė (atėmus likvidacinę vertę) perkeliama į prekių, produkcijos, paslaugų savikainą.

57. Ilgalaikio materialiojo turto nusidėvėjimas skaičiuojamas remiantis metine nusidėvėjimo norma, kurią įmonė nusistato, atsižvelgdama į:

57.1. planuojamą naudingo tarnavimo laiką;

57.2. planuojamą ilgalaikio materialiojo turto naudojimo intensyvumą, turto naudojimo aplinką, naudingųjų turto savybių kitimą per visą jo naudingo tarnavimo laiką;

57.3. technologijų bei ekonominę pažangą, morališkai sendinančią turtą;

57.4. teisinius ir kitokius veiksnius, ribojančius ilgalaikio materialiojo turto naudingo tarnavimo laiką;

57.5. įmonės nusistatytą ilgalaikio materialiojo turto likvidacinę vertę.

58. Bibliotekų fondų, meno kūrinių, muziejų eksponatų, į kultūros vertybių registrą įtraukto ilgalaikio materialiojo turto, išskyrus pastatų, nusidėvėjimas neskaičiuojamas. Į kultūros vertybių registrą įtrauktų pastatų nusidėvėjimas skaičiuojamas tuo atveju, jei jie buvo rekonstruojami ar remontuojami ir dėl to buvo padidinta jų vertė.

59. Nenaudojamo ilgalaikio materialiojo turto nusidėvėjimas neskaičiuojamas. Nenaudojamu laikomas užkonservuotas turtas. Jei turtas laikinai nenaudojamas dėl remonto, jis nepriskiriamas nenaudojamam turtui.

60. Nudėvimoji ilgalaikio materialiojo turto vertė apskaičiuojama iš jo įsigijimo savikainos atimant numatomą likvidacinę vertę. Likvidacinę vertę nustato įmonė.

61. Nusistatyta ilgalaikio materialiojo turto metinė nusidėvėjimo norma, naudingo tarnavimo laikas ir likvidacinė vertė gali būti tikslinami gavus papildomos informacijos. Ilgalaikio materialiojo turto likutinė vertė, pradedant nuo laikotarpio, kurį buvo patikslinta nusidėvėjimo skaičiavimo norma, naudingo tarnavimo laikas arba likvidacinė vertė turi būti nudėvėta per likusį (patikslintą) turto naudingo tarnavimo laiką.

62. Taikomi šie ilgalaikio materialiojo turto nusidėvėjimo skaičiavimo metodai:

62.1. tiesiogiai proporcingas (tiesinis);

62.2. produkcijos;

62.3. metų skaičiaus;

62.4. dvigubas – mažėjančios vertės.

63. Metų skaičiaus ir dvigubas – mažėjančios vertės metodai nerekomenduojami taikyti skaičiuojant ilgalaikio materialiojo turto nusidėvėjimą finansinės atskaitomybės sudarymo tikslams, išskyrus tuos atvejus, kai tai reikalinga norint teisingai parodyti įmonės veiklos rezultatus ir turto teikiamą ekonominę naudą.

64. Taikant tiesiogiai proporcingą (tiesinį) metodą, metinė nusidėvėjimo suma apskaičiuojama pagal formulę:

$$N = \frac{V1 - V2}{T}, \text{ kur}$$

N – metinė nusidėvėjimo suma;

V1 – ilgalaikio materialiojo turto įsigijimo vertė (pasigaminimo savikaina);

V2 – ilgalaikio materialiojo turto likvidacinė vertė;

T – naudingo tarnavimo laikas metais.

65. Produkcijos metodu apskaičiuota nusidėvėjimo suma priklauso nuo tam tikru ilgalaikio materialiojo turto objektu pagamintos produkcijos (atliktų paslaugų) kiekio. Taikant šį metodą, nusidėvėjimo suma apskaičiuojama pagal formulę:

$$N = \frac{(V1 - V2) \times P}{P_{\max}}, \text{ kur}$$

N – nusidėvėjimo suma, tenkanti pagamintai produkcijai (atliktoms paslaugoms);

V1 – ilgalaikio materialiojo turto įsigijimo (pasigaminimo) savikaina;

V2 – ilgalaikio materialiojo turto likvidacinė vertė;

P – per ataskaitinį laikotarpį pagamintos produkcijos (atliktų paslaugų) kiekis;

P_{\max} – maksimalus ilgalaikio turto objektu pagamintos produkcijos (atliktų paslaugų) kiekis.

66. Metų skaičiaus metodu apskaičiuota nusidėvėjimo suma skaičiuojama nuo įsigijimo savikainos, tačiau pirmaisiais turto naudojimo metais į produkcijos, darbų (paslaugų) savikainą įskaitoma didžiausia nusidėvėjimo suma, antraisiais – mažesnė negu pirmaisiais, o trečiaisiais ir dar vėlesniais metais – tolygiai mažėjanti nusidėvėjimo suma, atsižvelgiant į pasirinktą turto naudojimo laiką. Taikant metų skaičiaus metodą, nusidėvėjimo suma skaičiuojama pagal formulę:

$$N = \frac{(V1 - V2) \times (T-i+1) \times 2}{T \times (T+1)}, \text{ kur}$$

N – metinė nusidėvėjimo suma;

V1 – ilgalaikio materialiojo turto įsigijimo (pasigaminimo) savikaina;

V2 – ilgalaikio materialiojo turto likvidacinė vertė;

T – naudingo tarnavimo laikas metais;

i – metai, kuriems skaičiuojamas nusidėvėjimas, kur „i“ mažiau arba lygu „T“.

67. Taikant dvigubą – mažėjančios vertės metodą, nusidėvėjimas skaičiuojamas nuo objekto likutinės vertės pagal du kartus padidintą procentą. Taikant šį metodą, metinė nusidėvėjimo suma apskaičiuojama pagal formulę:

$$N = L \times n; n = \frac{100 \text{ procentų}}{T} \times 2, \text{ kur}$$

N – metinė nusidėvėjimo suma;

L – ilgalaikio materialiojo turto likutinė vertė;

n – nusidėvėjimo procentas;

T – naudingo tarnavimo laikas metais.

Pirmaisiais turto naudojimo metais:

$$N1 = L1 \times n, \text{ kur}$$

$$L1 = V1,$$

V1 – ilgalaikio materialiojo turto įsigijimo (pasigaminimo) savikaina;

antraisiais turto naudojimo metais:

$$N2 = L2 \times n, \text{ kur } L2 = L1 - N1;$$

trečiaisiais turto naudojimo metais:

$$N3 = L3 \times n, \text{ kur } L3 = L2 - N2;$$

ketvirtaisiais ir einančiais po jų, ir dar kitais „i“-aisiais metais (išskyrus paskutinius turto naudojimo metus):

$$Ni = Li \times n, \text{ kur } Li = Li - 1 - Ni - 1;$$

paskutiniais turto naudojimo metais:

$$Np = Lp - 1 - V2, \text{ kur } V2 - \text{ilgalaikio materialiojo turto likvidacinė vertė.}$$

68. Ilgalaikio materialiojo turto objektus, kurių nusidėvėjimas skaičiuojamas, įmonės gali nusistatyti pačios. Tai gali būti:

68.1. grupė identiškų vienaarūšių turto vienetų;

68.2. atskiras turto vienetas;

68.3. turto vieneto sudedamoji dalis, jeigu jos naudingo tarnavimo laikas skiriasi nuo to turto, kurio sudedamoji dalis ji yra, naudingo tarnavimo laiko ir jeigu įmanoma nustatyti šios dalies įsigijimo (pasigaminimo) savikainą.

69. Ilgalaikio materialiojo turto nudėvimoji vertė turi būti nuosekliai paskirstyta per visą jo naudingo tarnavimo laiką.

70. Jei ilgalaikis materialusis turtas yra perkainojamas atsiperkamąja verte ar jo vertė buvo patikslinta dėl remonto, nusidėvėjimas skaičiuojamas nuo iš naujo nustatytos jo vertės.

71. Nusidėvėjimo suma turi būti pripažinta sąnaudomis kiekvieną ataskaitinį laikotarpį, išskyrus atvejus, kai nusidėvėjimo sąnaudos įtraukiamas į kito turto pasigaminimo savikainą.

72. Nusidėvėjimo skaičiavimo metodas, taikomas ilgalaikio materialiojo turto nusidėvėjimui skaičiuoti, bei turto naudingo tarnavimo laikas turi būti periodiškai peržiūrimi. Jei pastebėtas reikšmingas laukiamos iš to turto ekonominės naudos pasikeitimas, nusidėvėjimo skaičiavimo metodas ar naudingo tarnavimo laikas turi būti pakeisti taip, kad atitiktų pasikeitusią situaciją.

73. Nusidėvėjimo skaičiavimo metodo pakeitimas laikomas apskaitos politikos pakeitimu, o naudingo tarnavimo laiko pakeitimas – apskaitinio įvertinimo pakeitimu. Apskaitos politikos ir apskaitinių įvertinimų pakeitimo registravimo apskaitoje reikalavimus nustato 7-asis verslo apskaitos standartas „Apskaitos politikos, apskaitinių įvertinimų keitimas ir klaidų taisymas“.

X. ILGALAIKIO MATERIALIOJO TURTO NURAŠYMAS

74. Jeigu apskaitomas ilgalaikis materialusis turtas nebeatitinka turto priskyrimo ilgalaikiam materialiajam turtui požymių, jis nurašomas.

75. Nurašius visiškai nudėvėtą turtą, gautos dalys ar medžiagos apskaitoje registruojamos kaip atsargos grynąja galimo realizavimo verte. Jei nurašyto turto likvidacinė vertė didesnė už gautų dalių ir medžiagų grynąją galimo realizavimo vertę, skirtumas pripažįstamas ataskaitinio laikotarpio nuostoliu dėl turto nurašymo, jei likvidacinė vertė mažesnė – ataskaitinio laikotarpio pelnu dėl turto nurašymo.

76. Jei nurašomas turtas nevysiškai nudėvėtas, nenudėvėta suma pripažįstama ataskaitinio laikotarpio nuostoliu dėl turto nurašymo. Jei išmontavus turtą gaunamos dalys ar medžiagos, jos apskaitoje registruojamos grynąja galimo realizavimo verte atsargų sąskaitoje, atitinkamai mažinant dėl turto nurašymo patirtą nuostolį.

77. Perleidus ilgalaikį materialųjį turtą, pelno (nuostolių) ataskaitoje parodomas sandorio rezultatas. Pelnas ar nuostoliai, perleidus ilgalaikį materialųjį turtą, apskaičiuojami iš gautų pajamų atimant parduoto turto likutinę vertę ir visas su perleidimu susijusias išlaidas. Perleisto ilgalaikio materialiojo turto nurašymas apskaitoje registruojamas nurašant turto įsigijimo savikainą ir sukauptą to turto nusidėvėjimo sumą.

78. Ilgalaikis materialusis turtas, nebenaudojamas įmonės veikloje ir laikomas perleidimo tikslu, registruojamas atsargų sąskaitoje likutine verte nuo tos datos, nuo kurios turtas nebenaudojamas veikloje. Tokio turto apskaitos reikalavimus nustato 9-asis verslo apskaitos standartas „Atsargos“.

79. Ilgalaikis materialusis turtas, kuris laikinai nenaudojamas įmonės veikloje, apskaitoje registruojamas atskiroje sąskaitoje. Balanse šis turtas parodomas toje pačioje turto grupėje, kuriai jis buvo priskirtas, kol buvo naudojamas. Finansinės atskaitomybės aiškinamajame rašte turi būti pateikiama informacija apie laikinai nenaudojamą turtą.

80. Jei turtas prarandamas dėl vagystės ar kitų panašių priežasčių, nuostoliai, atsiradę dėl šio turto praradimo, pripažįstami ataskaitinio laikotarpio nuostoliais dėl turto praradimo, jei nėra galimybės šių nuostolių kompensuoti. Jei pagrįstai tikimasi, kad nuostoliai bus atlyginti, numatoma atgauti suma registruojama kaip gautina suma. Jei numatoma atgauti suma yra mažesnė už prarasto turto vertę, likusi suma pripažįstama nuostoliu.

81. Jei turtas prarandamas dėl stichinių nelaimių ar kitų gamtos reiškinių, kurie nebūdingi toje vietoje, nuostoliai, atsiradę dėl šio turto praradimo, pripažįstami netekimais, jei negalima šių nuostolių kompensuoti. Tą ataskaitinį laikotarpį, kai pagrįstai nustatoma, kad nuostoliai bus atlyginti, numatoma atgauti suma registruojama kaip gautina suma, atitinkamai mažinant netekimus.

82. Jei ilgalaikis materialusis turtas prarandamas ar patiriami nuostoliai dėl gamtos reiškinių, kurie būdingi tai vietai, nuostoliai, atsiradę dėl šio turto praradimo, pripažįstami ataskaitinio laikotarpio nuostoliais dėl turto praradimo. Jei pagrįstai nustatoma, kad nuostoliai bus atlyginti, numatoma atgauti suma registruojama kaip gautina suma, atitinkamai mažinant nuostolius dėl turto praradimo.

83. Jei nurašomas turtas buvo perkainotas ir yra likusi nepanaudota perkainojimo rezervo (rezultatų) dalis, perkainojimo rezervas turi būti atitinkamai sumažintas. Perkainojimo rezervo (rezultatų) apskaitos reikalavimus nustato 8-asis verslo apskaitos standartas „Nuosavas kapitalas“.

XI. INFORMACIJOS ATSKLEIDIMAS FINANSINĖJE ATSKAITOMYBĖJE

84. Finansinės atskaitomybės aiškinamajame rašte turi būti pateikta ši informacija:

84.1. apie kiekvieną ilgalaikio materialiojo turto grupę:

84.1.1. įsigijimo (pasigaminimo) savikaina ataskaitinio laikotarpio pradžioje ir pabaigoje;

84.1.2. per ataskaitinį laikotarpį įsigyto turto vertė;

84.1.3. ataskaitiniu laikotarpiu perleisto turto vertė;

84.1.4. nurašyto turto vertė;

84.1.5. vertės sumažėjimas;

84.1.6. ataskaitiniu laikotarpiu priskaičiuotas nusidėvėjimas;

- 84.1.7. sukauptas nusidėvėjimas ataskaitinio laikotarpio pradžioje ir pabaigoje;
- 84.1.8. likutinė vertė ataskaitinio laikotarpio pradžioje ir pabaigoje.
- 84.2. ilgalaikio materialiojo turto apskaitos politika ir jos pakeitimai;
- 84.3. įmonės nusistatyta minimali ilgalaikio materialiojo turto vertė;
- 84.4. turto įkeitimai ir kiti nuosavybės teisių apribojimai;
- 84.5. apskaitinių įvertinimų pakeitimai;
- 84.6. taikomi ilgalaikio materialiojo turto nusidėvėjimo skaičiavimo metodai ir nusidėvėjimo normos pagal ilgalaikio materialiojo turto grupes;
- 84.7. jei turtas buvo perkainotas – priežastys, dėl kurių jis buvo perkainotas, perkainojimo periodiškumas ir perkainojimo rezultatas;
- 84.8. jei yra turto, kuris yra visiškai nudėvėtas, tačiau dar tebenaudojamas, nurodyti, koks tai turtas ir kokia jo įsigijimo (pasigaminimo) savikaina.

XII. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

85. Įmonės, kurios taikė kitokią nei šiame standarte nustatyta ilgalaikio materialiojo turto įsigijimo (pasigaminimo) savikainos apskaičiavimo tvarką, šio standarto nuostatas dėl turto įsigijimo (pasigaminimo) savikainos turi taikyti tik naujai įsigytam turtui einamuoju ir vėlesniais ataskaitiniais laikotarpiais. Anksčiau įsigyto turto įsigijimo (pasigaminimo) savikainos koreguoti nereikia.

86. Įmonės, kurios iki šio standarto įsigaliojimo perkainojo atskirus ilgalaikio materialiojo turto vienetus arba jo grupes, gali pasirinkti ne tik 40punkto 2 papunktyje, bet ir 40punkto 1 papunktyje numatytą apskaitos būdą. Pasirinkus įsigijimo savikainos būdą, perkainoto ilgalaikio materialiojo turto vertė turi būti:

86.1. koreguojama iki jo įsigijimo savikainos; arba

86.2. nekoreguojama iki jo įsigijimo savikainos. Tokiu atveju ilgalaikio materialiojo turto vertė neatitinka šio standarto reikalavimų, todėl įmonė privalo per to ilgalaikio materialiojo turto tarnavimo laiką metinėje finansinėje atskaitomybėje atskleisti perkainojimo poveikį ilgalaikio materialiojo turto balansinei vertei.

87. Įmonės indeksuotas ilgalaikis materialusis turtas neatitinka šio standarto reikalavimo ilgalaikį materialųjį turtą registruoti apskaitoje ir parodyti finansinėje atskaitomybėje įsigijimo savikaina arba perkainota verte, todėl, jei indeksuota ilgalaikio materialiojo turto vertė nekoreguojama, įmonė privalo per to ilgalaikio materialiojo turto tarnavimo laiką metinėje finansinėje atskaitomybėje atskleisti indeksavimo poveikį turto balansinei vertei.

88. Šis standartas turi būti taikomas sudarant 2004 m. sausio 1 d. ir vėliau prasidedančių ataskaitinių laikotarpių finansinę atskaitomybę.